

13

ગુણાકાર અને ભાગાકારની રીતો

● મણિરત્નમ-ખજાનચી

મણિરત્નમ એ રાજા જયનનો ખજાનચી છે. રાજા માટે કાર્ય કરતા તમામ લોકોના પગારનો હિસાબ રાખવાનું તેમનું કામ છે. નીચેનું કોષ્ટક એ દરેક વ્યક્તિને દરરોજનો કેટલો પગાર મળે છે તે દર્શાવે છે.

વ્યક્તિ	દૈનિક પગાર
મંત્રી	₹ 195
ઘોડેસવાર	₹ 76
રસોઈયો	₹ 65

મણિરત્નમ રસોઈયાના જાન્યુઆરી મહિનાના પગારની ગણતરી કરવા ઈચ્છે છે. તેણે લખ્યું

	60	5
30	60 × 30 1800	5 × 30 150
1	60 × 1 60	5 × 1 5

$$₹ 1800 + 150 + 60 + 5 = ₹ \underline{\hspace{2cm}}$$

મણિરત્નમની પુત્રી બેલા ગુણાકારની બીજી રીત શીખી હતી. તેણે આ પ્રમાણે લખ્યું અને તેના ભાઈ ભાનુને તે બતાવ્યું.

અક્કા, તેં આ કેવી રીતે કર્યું?

$$\begin{array}{r} 65 \\ \times 31 \\ \hline 65 \quad (65 \times 1) \\ + 1950 \quad (65 \times 30) \\ \hline \end{array}$$

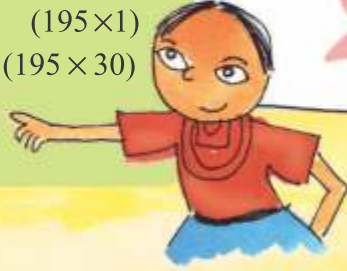
આપણે 65 નો 31 સાથેનો ગુણાકાર બે પગલામાં કરી શકીએ. આપણે જાણીએ છીએ કે, $31 = 30 + 1$ આથી, પહેલાં આપણે 65 નો 1 સાથે અને ત્યાર પછી 30 સાથે ગુણાકાર કરીશું.

હવે, ભાનુએ એક મંત્રીના જાન્યુઆરી મહિનાના પગારની ગણતરી કરવા પ્રયત્ન કર્યો. તેણે 195 નો 31 સાથે ગુણાકાર કર્યો.

$$\begin{array}{r} 195 \\ \times 31 \\ \hline 195 \\ + \text{---}0 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{l} (195 \times 1) \\ (195 \times 30) \end{array}$$

30 થી ગુણવા માટે મેં સૌપ્રથમ અહીં શૂન્ય લખ્યું. ત્યારપછી મારે માત્ર 3 વડે ગુણાકાર કરવો પડે.

● મહાવરો

(1) આ સંખ્યાઓનો ગુણાકાર કરવા માટે બેલાની રીતનો ઉપયોગ કરો.

(a) 32×46

(b) 67×18

$$\begin{array}{r} 32 \\ \times 46 \\ \hline 192 \\ + \text{---} \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{l} (32 \times 6) \\ (32 \times 40) \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 67 \\ \times 18 \\ \hline \text{---} \\ + 670 \\ \hline \end{array} \quad \begin{array}{l} (67 \times 8) \\ (67 \times \text{---}) \end{array}$$

(2) તમારી નોટબુકમાં બેલાની રીતનો ઉપયોગ કરી ગુણાકાર કરો.

(a) 47×19

(b) 188×91

(c) 63×57

(d) 225×22

(e) 360×12

(f) 163×42

શાંતારામ- એક ખાસ રસોઈયો

- * શાંતારામ એ એક એવો ખાસ રસોઈયો છે કે તે માત્ર પાર્ટી કે તહેવારના દિવસે જ આવે છે. ગયા વર્ષે તેને માત્ર 28 દિવસ જ બોલાવવામાં આવ્યો હતો. તેને પ્રતિદિન 165 રૂપિયા ચૂકવવામાં આવે છે. તે બધા મળીને તેને કુલ કેટલા રૂપિયા મળ્યા હશે તે શોધો.
- * જો તેને આખું વર્ષ બોલાવવામાં આવે તો તેને કુલ કેટલો પગાર મળશે?

$$\begin{array}{r}
 165 \\
 \times 365 \\
 \hline
 \text{---} \quad (165 \times 5) \\
 \text{----} \quad (165 \times 60) \\
 + 49500 \quad (165 \times 300) \\
 \hline
 \hline
 \end{array}$$

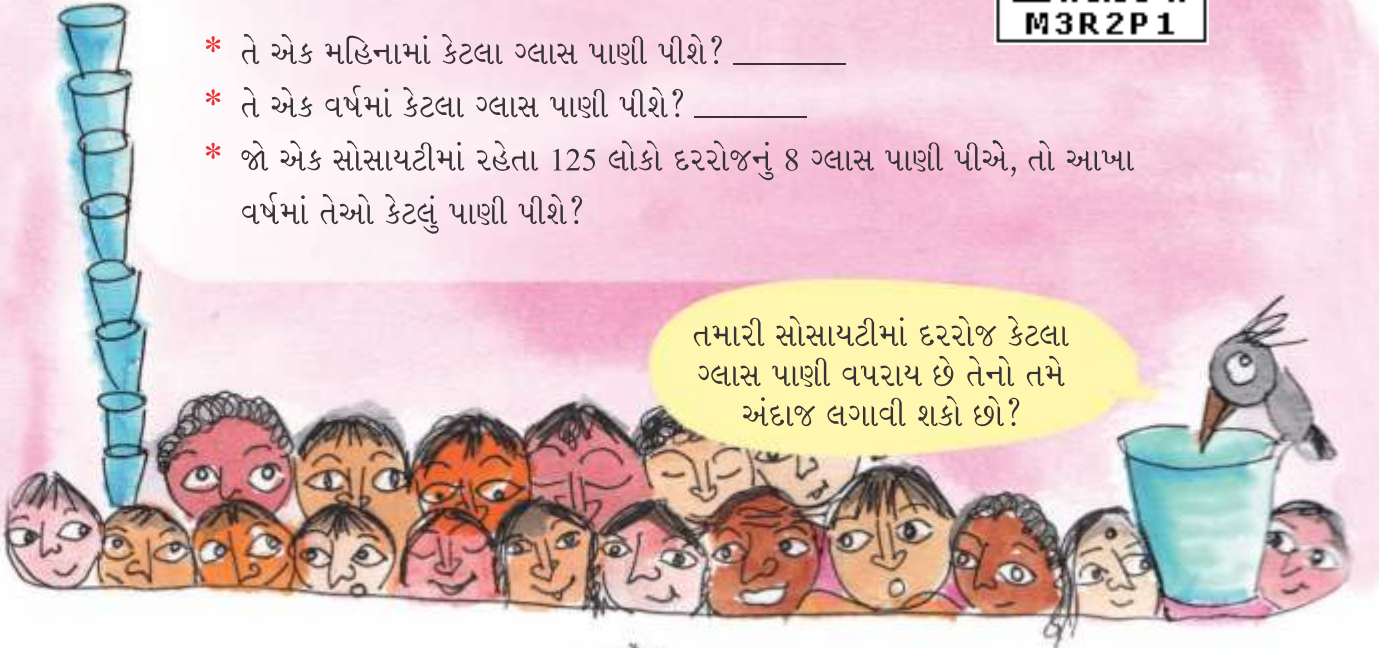

- * હવે, મંત્રી તથા ઘોડેસવારનો 1 વર્ષનો પગાર શોધો.

વર્ષ અને વર્ષ

(a) સોહન દરરોજ 8 ગ્લાસ પાણી પીએ છે.

- * તે એક મહિનામાં કેટલા ગ્લાસ પાણી પીશે? _____
- * તે એક વર્ષમાં કેટલા ગ્લાસ પાણી પીશે? _____
- * જો એક સોસાયટીમાં રહેતા 125 લોકો દરરોજનું 8 ગ્લાસ પાણી પીએ, તો આખા વર્ષમાં તેઓ કેટલું પાણી પીશે?

(b) જો સોહાનું હૃદય એક મિનિટમાં 72 વખત ધબકે, તો તે એક કલાકમાં કેટલી વખત ધબકશે?

- હવે તે એક દિવસમાં કેટલી વખત ધબકશે તે શોધો.
- તમારા હૃદયના ધબકારા ગણો. તે એક અઠવાડિયામાં કેટલી વખત ધબકશે તે શોધી કાઢો.

અંદાજ લગાવો કે તમારું હૃદય એક વર્ષમાં કેટલી વખત ધબકશે?

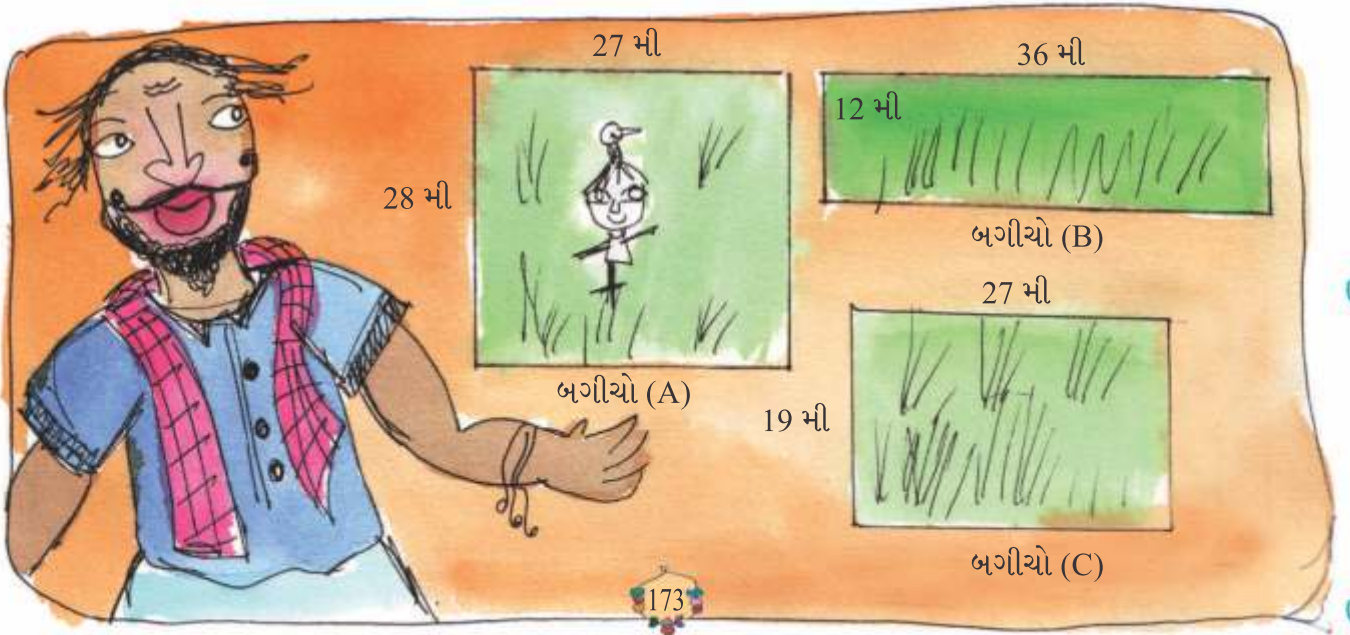
(c) એક મદનિયું દરરોજના આશરે 12 લિટર જેટલું દૂધ પીએ છે. તો તે બે વર્ષમાં કેટલા લિટર દૂધ પીશે?

(d) એક બ્લૂ વ્હેલ માછલીનું બચ્ચું રોજના આશરે 200 લિટર જેટલું દૂધ પીવે છે. માત્ર કલ્પના કરો કે આ કેટલું બધું દૂધ છે! તમારું કુટુંબ કેટલા દિવસમાં 200 લિટર દૂધ વાપરી શકે તે શોધી કાઢો. બ્લૂ વ્હેલ માછલીનું બચ્ચું 8 મહિનામાં કેટલું દૂધ પીશે?

● કારુણ્ય-કોન્ટ્રાક્ટર

કારુણ્યે ત્રણ બગીચા તૈયાર કરવાનું કામ રાખ્યું.

* ત્રણેય બગીચાઓનું ક્ષેત્રફળ શોધો.

બગીચો (A) _____ ચોમી

બગીચો (B) _____ ચોમી

બગીચો (C) _____ ચોમી

તેણે બગીચા (A)નું કામ 95 રૂપિયા પ્રતિ ચોમીના દરે બગીચા

(B)નું કામ 110 રૂપિયા પ્રતિ ચોમીના દરે અને બગીચા (C)નું કામ 120 રૂપિયા પ્રતિ ચોમીના દરે રાખ્યું

* ત્રણેય બગીચા તૈયાર કરવા માટે તેને કેટલા રૂપિયા મળશે?

હં, શું તેને એક લાખ
કરતાં વધુ રૂપિયા
મળ્યા હશે?

તુલસી અને તેનો પતિ કારુણ્યના બગીચામાં કામ કરે છે. કારુણ્ય તુલસીને
એક દિવસના ₹ 225 અને તેના પતિને ₹ 258 ચૂકવે છે.

જો તુલસી 49 દિવસ કામ કરે, તો તેને કેટલા રૂપિયા મળશે?

જો તેનો પતિ 42 દિવસ કામ કરે, તો તેને કેટલા રૂપિયા મળશે?

બંનેને ભેગા થઈને મળતા કુલ રૂપિયા શોધો _____

તુલસી અને તેના
પતિમાંથી કોને વધુ
રૂપિયા મળશે?

જો તુલસી 5 દિવસ વધુ કામ કરે
અને તેનો પતિ 4 દિવસ ઓછું
કામ કરે તો બંનેને કુલ કેટલા
રૂપિયા મળશે?

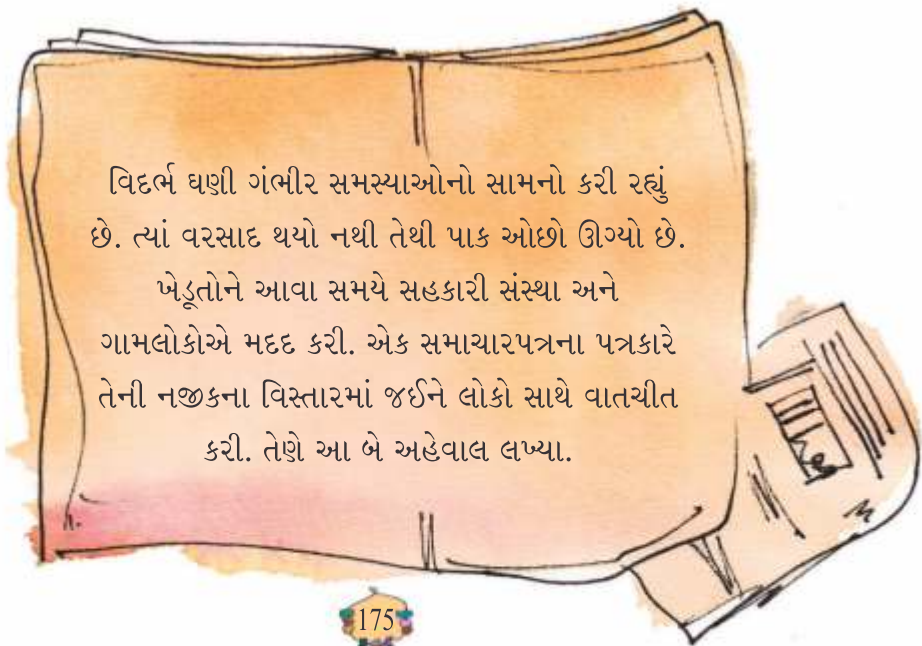
મેં વર્તમાનપત્રમાં જોયું કે અલગ-અલગ કોન્ટ્રાક્ટરોના કામ કરાવવાનો મહેનતાણા દર જુદો જુદો હોય છે.

કોન્ટ્રાક્ટરનું નામ	દૈનિક મહેનતાણું
કોન્ટ્રાક્ટર - A	₹ 285
કોન્ટ્રાક્ટર - B	₹ 267
કોન્ટ્રાક્ટર - C	₹ 237
કોન્ટ્રાક્ટર - D	₹ 279

આ કોષ્ટકમાં ચાર કોન્ટ્રાક્ટરે નક્કી કરેલ દૈનિક મહેનતાણું દર્શાવે છે.

- કયો કોન્ટ્રાક્ટર સૌથી વધુ દૈનિક મહેનતાણું ચૂકવે છે?
કયો કોન્ટ્રાક્ટર સૌથી ઓછું દૈનિક મહેનતાણું ચૂકવે છે?
- તુલસી 8 અઠવાડિયા સુધી કોન્ટ્રાક્ટર B ને ત્યાં કામ કરે તો તેને કેટલા રૂપિયા મળે?
- તુલસીનો પતિ $2\frac{1}{2}$ મહિના સુધી કોન્ટ્રાક્ટર A ને ત્યાં કામ કરે તો તેને કેટલા રૂપિયા મળે?
- 9 અઠવાડિયા સુધી કોન્ટ્રાક્ટર C ને ત્યાં કામ કરવાને બદલે કોન્ટ્રાક્ટર D ને ત્યાં કામ કરે તો કેટલા રૂપિયા વધારે મળે?

વિદર્ભના ખેડૂતો (મહારાષ્ટ્ર)

સતીશની વાર્તા

સતીશ 13 વર્ષનો છોકરો છે. તેના પિતાજીએ ખેતી માટે લોન લીધી હતી પરંતુ પાક નિષ્ફળ ગયો. હવે સતીશની માતાએ દર મહિને લોન પેટે ₹ 5000 ચૂકવવા પડે છે.

સતીશે કામ કરવાનું શરૂ કર્યું. તે ગામની 17 બકરીઓની સંભાળ (દેખરેખ) રાખે છે. તે એક બકરી દીઠ રોજના દસ રૂપિયા કમાઈ લે છે.

- તે એક મહિનામાં કેટલા રૂપિયા કમાશે?
- શું તે દર મહિને લોન ચૂકવવામાં મદદ થાય તેટલું કમાઈ લે છે?
- એક વર્ષમાં તે કેટલા રૂપિયા કમાશે?

કમળાબાઈની વાર્તા

સહકારી સંસ્થાએ ખેડૂતોને મદદ કરવા માટે ગાય આપી. કમળાબાઈ ગુધેને પણ એક ગાય મળી. ગાયની કિંમત ₹ 17,500 હતી. તેણે ₹ 5500 ચૂકવ્યા અને બાકીના નાણાં સહકારી સંસ્થાએ ચૂકવ્યા.

- સહકારી સંસ્થાએ એક ગાય પેટે કેટલો ખર્ચ કર્યો?

- * જો તેના ગામના 9 લોકોને ગાય મળી હોય તો તે બધી મળીને સહકારી સંસ્થાએ ગાય પેટે કુલ કેટલો ખર્ચ કર્યો? કમળાબાઈને ગાય પાછળ રોજના ₹ 185 નો ખર્ચ કરવો પડતો હતો. તે દૂધ વેચીને અમુક પૈસા કમાઈ લેતી હતી.
- * જો કમળાબાઈ રોજના ₹ 185 ખર્ચ કરે તો તેને એક મહિનામાં કેટલા રૂપિયા ખર્ચવા પડે તે શોધો.
- * જો ગાય રોજનું 8 લિટર દૂધ આપે તો, તે એક મહિનામાં કેટલા લિટર દૂધ આપે?

* જો દૂધ 39 રૂપિયે પ્રતિ લિટર વેચાય, તો કમળાબાઈ એક મહિનામાં કેટલા રૂપિયા કમાશે? _____

આથી ગાયને રાખવા માટે કરવો પડતો ખર્ચ _____ રૂપિયા.

દૂધ વેચીને થતી કમાણી _____ રૂપિયા.

કયું વધારે છે? ગાયને રાખવા માટે કરવો પડતો ખર્ચ કે તેના દ્વારા થતી કમાણી ? કેટલા વધુ? _____

તમે એક લિટર દૂધના કેટલા પૈસા ચૂકવો છો?

મહાવરો

(a) સુખી એક ખેતમજૂર છે. તેને એક દિવસના 198 રૂપિયા ચૂકવવામાં આવે છે. જો તે 52 દિવસ કામ કરે, તો તેને કેટલા રૂપિયા મળે?

(b) હરિયાએ મકાન બનાવવા માટે લોન લીધી. તેને બે વર્ષ સુધી દર મહિને ₹ 2750 લોન પેટે પાછા ચૂકવવાના છે. તો તે 2 વર્ષમાં લોન પેટે કેટલી રકમ ચૂકવશે?

(c) રતિરામ એક શહેરમાં દૂધ વેચે છે. તે 43 રૂપિયે પ્રતિલિટરના ભાવે રોજનું 13 લિટર દૂધ વેચે છે. તો તે કેટલું કમાય છે?

(d) એક ખેડૂત 41 રૂપિયે પ્રતિલિટરના ભાવે દૂધ વેચે છે. એક મહિનામાં તે 210 લિટર દૂધ વેચે તો તે એક મહિનામાં કેટલું કમાશે?

(e) એક કંપની 1 લિટર પાણીની બોટલ 18 રૂપિયે વેચે છે. એક દુકાનદાર 1 લિટર પાણીની 240 બોટલ ખરીદે છે. તો તેણે કેટલા રૂપિયા ચૂકવવા પડે?

અરે ભગવાન! શહેરોમાં લોકો પાણી પણ પૈસાથી ખરીદે છે.

ગુણાકાર - ગમ્મત

(A) પેટર્ન જુઓ અને તેને આગળ વધારો.

$$(0 \times 9) + 1 = 1$$

$$(1 \times 9) + 2 = 11$$

$$(12 \times 9) + 3 = 111$$

$$(123 \times 9) + 4 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$(1234 \times 9) + 5 = \underline{\hspace{2cm}}$$

$$(12345 \times 9) + 6 = \underline{\hspace{2cm}}$$

(B) અહીં દરેક મૂળાક્ષર a, b, c કોઈ એક સંખ્યા સૂચવે છે.

$$\begin{array}{r} a a a \\ \times a a a \\ \hline a a a \\ a a a 0 \\ a a a 0 0 \\ \hline a b c b a \end{array}$$

a = 1 લેતાં, b તથા c શું મળે તે શોધો.

(C) તમારી ઉંમર સાથેની રમત

તમારી ઉંમર લખો _____

તેને 7 વડે ગુણો _____

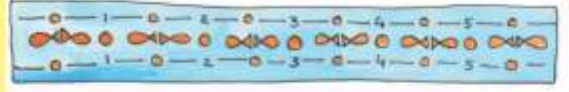
મળતા જવાબને 13 વડે ગુણો _____

મળતા જવાબને ફરીથી 11 વડે ગુણો _____

હવે તમારો અંતિમ જવાબ જુઓ. શું તમને જવાબમાં તમારી ઉંમર દેખાય છે? તમારા જવાબમાં તમારી ઉંમર કેટલા ગણી બતાવે છે?

હવે, આ રમતને અન્ય લોકો સાથે રમો.

(D) ગોળ-ગોળ ફરો!

$\begin{array}{r} 142857 \\ \times 1 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 142857 \\ \times 2 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 142857 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 142857 \\ \times 4 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 142857 \\ \times 5 \\ \hline \end{array}$
---	---	---	---	---

શું ઉપર મળેલા ઉત્તરોમાં કોઈ પેટર્ન દેખાય છે? આ અંગે તમારા મિત્ર સાથે ચર્ચા કરો.

ભાગાકાર

ડોલ્માએ તેના મિત્ર પાસેથી મોપેડ ખરીદવા માટે ₹ 9588 લોન પેટે લીધા. તેને દર મહિને એક સરખી રકમ લોન પેટે છ મહિના સુધી ચૂકવવાની છે.

* તેને દર મહિને કેટલા રૂપિયા ચૂકવવા પડે? તેણે તેનાં બાળકોને ગણવા માટે કહ્યું.

તેની પુત્રીએ કંઈક આ રીતે બતાવ્યું

$$500+500+500+90+8$$

$$\begin{array}{r} 6) 9588 \\ - 3000 \\ \hline 6588 \\ - 3000 \\ \hline 3588 \\ - 3000 \\ \hline 588 \\ - 540 \\ \hline 48 \\ - 48 \\ \hline X \end{array}$$

તેના પુત્રે આ રીતે ગણવાનું શરૂ કર્યું. તમે તે પૂર્ણ કરો,

$$\begin{array}{r} 1000 + \\ 6) 9588 \\ - 6000 \\ \hline \\ \hline \\ \hline \\ \hline \\ \hline \end{array}$$

શું તે બંનેનો ઉત્તર એક સરખો જ હશે? ચર્ચા કરો.

મહાવરો

શક્ય હોય તેટલાં ઓછાં પગલાંમાં ઉકેલવાનો પ્રયત્ન કરો.

(a) $4220 \div 4$ (b) $770 \div 22$ (c) $9872 \div 8$

(d) $672 \div 21$ (e) $772 \div 7$ (f) $639 \div 13$

કેટલા ગણું?

976 વિદ્યાર્થીઓ પિકનિક પર જાય છે. તેઓને નાની બસમાં લઈ જવામાં આવે છે. જો એક બસમાં 25 વિદ્યાર્થીઓ સમાઈ શકે, તો તેઓને કેટલી બસની જરૂર પડે?

* બે વિદ્યાર્થીઓએ તેને ઉકેલવાનો પ્રયત્ન કર્યો. જો તેઓ દ્વારા કોઈ ભૂલ થઈ હોય તો ચકાસો તેમજ તેને સુધારો. આ અંગે ચર્ચા કરો.

$$\begin{array}{r} 25 \overline{) 976} \quad (5 + 10 + 10 + 10 + 4 \\ - 125 \\ \hline 851 \\ - 250 \\ \hline 601 \\ - 250 \\ \hline 351 \\ - 250 \\ \hline 101 \\ - 100 \\ \hline X \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 25 \overline{) 976} \quad (20 + 10 + 9 + 1 \\ - 500 \\ \hline 476 \\ - 250 \\ \hline 226 \\ - 215 \\ \hline 011 \end{array}$$

જવાબ : આપણને 39 બસની જરૂર પડે.

જવાબ : આપણને 40 બસની જરૂર પડે.

વિદ્યાર્થીઓને આ ઉદાહરણોમાં કરેલી ભૂલો શોધવાની અને તેના પર ચર્ચા કરવાની તક આપો જેનાથી તેમનામાં ભાગાકાર માટેનાં વિવિધ પગથિયાંની સમજ આવશે. (A) માં બહુ જ સામાન્ય ગણાતી એવી ભૂલ - (શેષ ન લખવી અથવા શેષ લખવાનું ભૂલી જવું) જોવા મળી. (B) માં ગુણાકારની એક સરળ ભૂલ જોવા મળી; પરંતુ રસપ્રદ સવાલ એ છે કે વિદ્યાર્થીઓએ બાકી રહેતા વિદ્યાર્થીઓ માટે એક વધુ બસની ગણતરી કરી છે.

કેટલું પેટ્રોલ?

ઈશા પાસે 1000 રૂપિયા છે. તે પેટ્રોલ ખરીદવા ઈચ્છે છે. એક લિટર પેટ્રોલની કિંમત 67 રૂપિયા છે. તો તે કેટલા લિટર પેટ્રોલ ખરીદી શકે?

ઈશા પાસેના રૂપિયા = 1000 રૂપિયા

1 લિટર પેટ્રોલની કિંમત = 67 રૂપિયા

તે ખરીદી શકે તેટલું પેટ્રોલ = $1000 \div 67 = ?$

ઈશા _____ લિટર પેટ્રોલ ખરીદી શકે.

શોધી કાઢો

જો ઈશા તમારા શહેરમાં આવે, તો તેટલા જ રૂપિયામાં કેટલા લિટર પેટ્રોલ ખરીદી શકે?

બાલદિન

આજે બાળકો ખુશ છે. તેઓ બાલદિન ઊજવે છે. દરેક બાળકને શાળા તરફથી 4 રંગીન પેન્સિલ આપવામાં આવશે. શાળાને 969 પેન્સિલ મળેલ હતી. શિક્ષક વિદ્યાર્થીઓને ભાગાકાર દ્વારા કેટલાં બાળકોને પેન્સિલ મળશે તે શોધી કાઢવા કહ્યું.

ઈરુની રીત

$$\begin{array}{r} 4 \overline{) 969} \quad (100 + \\ - 400 \\ \hline \end{array}$$

શ્રીનીની રીત

$$\begin{array}{r} 4 \overline{) 969} \quad (200 + \\ - \\ \hline \end{array}$$

ઈરુ અને શ્રીનીની ભાગાકારની રીતો પૂર્ણ કરો. તમને શું જવાબ મળ્યો?

શિવાંગીએ તે ટૂંકી રીતે કર્યું.

હું તે ખૂબ જ મહાવરો કર્યા પછી
શીખી છું. તેમાં તમારે ઘણી
બાબતો યાદ રાખવી પડશે.

શિવાંગીની રીત

$$\begin{array}{r} 4 \overline{) 969} \quad (242 \\ - 8 \\ \hline 16 \\ - 16 \\ \hline 09 \\ - 08 \\ \hline 1 \end{array}$$

હું જાણું છું કે મારે 969 ને
4 વડે ભાગવાના છે પરંતુ
હું પહેલા માત્ર 9 ને
ધ્યાનમાં લઉં છું. હું તીર
મૂકીને 6 ને નીચે લઉં છું

તે 9 થી કેમ
શરૂ કર્યું ?

તેથી હવે તું માત્ર
 $16 \div 4$ ને જો?
ત્યારપછી શું?

હું 9 ને નીચે લાવીને
4 વડે ભાગવાનું યાદ
રાખીશ

પરંતુ તારી પાસે
1 વધશે

હા! તે શેષ છે.
1 પેન્સિલ વધશે

અરે! હું આટલી બધી બાબતો
યાદ નહિ રાખી શકું. હું મારી
રીતે તે ઉકેલવા પ્રયત્ન કરીશ.

મહાવરો

- * 576 પુસ્તકોને ખોખામાં મૂકવાના છે. જો એક ખોખામાં 24 પુસ્તકો સમાઈ શકે, તો કેટલાં ખોખાંની જરૂર પડે?
- * એક હોલમાં 836 લોકો પિક્ચર જોઈ રહ્યા છે. જો તે હોલમાં 44 હરોળ હોય, તો 1 હરોળમાં કેટલાં લોકો બેસી શકે?
- * એક માળી સફરજનનાં 458 વૃક્ષ ખરીદે છે. તે એક હરોળમાં 15 વૃક્ષ રોપવા ઇચ્છે છે, તો તેણે કેટલી હરોળમાં વૃક્ષ રોપવા પડે? કેટલાં વૃક્ષ રોપાયાં વગરનાં વધશે?

મગજ ચલાવો

- * શ્યામલીએ એક બેટરી ખરીદી. તેણે તેના પર વાંચ્યું, ‘આયુષ્ય : 2000 કલાક’. જો તે બેટરીનો રાત-દિવસ ઉપયોગ કરે તો તે બેટરી કેટલા દિવસ ચાલુ રહેશે?

કેટલાક વધુ ગુણાકાર અને ભાગાકાર

- * એક ટાંકી 300 લિટર પાણીથી ભરેલી છે. આવી 25 ટાંકીમાં કેટલા લિટર પાણી સમાઈ શકે? જો એક ટાંકીના પાણીથી 15 ડોલ ભરાઈ શકે, તો આ 25 ટાંકીના પાણીથી કેટલી ડોલ ભરાય?

- * 1 કિલોમાં 28 લાડુ બને છે, તો 12 કિલોમાં કેટલા લાડુ બનશે? જો 1 ખોખામાં 16 લાડુ સમાઈ શકે તો આ તમામ લાડુને સમાવવા માટે કેટલાં ખોખાંની જરૂર પડે?

- * શાળામાં 26 ઓરડાઓ છે. દરેક ઓરડામાં 4 છોડ છે. જો દરેક છોડને 2 કપ પાણીની જરૂર હોય, તો તમામ છોડ માટે કેટલા પાણીની જરૂર પડે?

વાર્તામાંથી શ્રેષ્ઠ પ્રશ્ન બનાવો

દરેક લીટી એક વાર્તા કહે છે. તમારે તે વાર્તામાંથી શ્રેષ્ઠ પ્રશ્ન બનાવવાનો છે. પહેલી વાર્તા માટે શ્રેષ્ઠ પ્રશ્ન પર નિશાની કરેલ છે.

(1) એક દુકાનદાર પાસે 50 ખોખાં છે. દરેક ખોખાંમાં 48 ફળ છે.

આપેલ સમસ્યાને (વાર્તા) અનુરૂપ પ્રશ્ન પર નિશાની કરો.

(a) દુકાનદાર ને બધા મળીને કુલ કેટલા રૂપિયા ચૂકવવા પડશે? ☐

(b) તે બધાં મળીને કુલ કેટલાં ફળ થાય? ☒

(c) તેને વધુ કેટલાં ખોખાંની જરૂર પડશે? ☐

સમજાવો કે (a) અને (c) શા માટે યોગ્ય પસંદગી નથી.

(2) એક શાળામાંથી 352 વિદ્યાર્થીઓ શિબિરમાં ગયાં. દરેક તંબુમાં 4 વિદ્યાર્થીઓનું જૂથ રોકાયું.

(a) દરેક તંબુમાં કેટલા વિદ્યાર્થીઓ રોકાયા? ☐

(b) તેઓને કેટલા તંબુની જરૂર પડશે? ☐

(c) શાળામાં બધા મળીને કુલ કેટલા વિદ્યાર્થીઓ છે? ☐

(3) એક દુકાનદાર પાસે 204 કેરીઓ છે. તેણે આ કેરીઓને ખોખાંમાં ગોઠવી. દરેક ખોખામાં 12 કેરી સમાઈ શકે છે.

(a) તેને વધુ કેટલી કેરીની જરૂર પડશે? ☐

(b) તે કેટલાં ડઝન કેરી વેચશે? ☐

(c) તેને કેટલાં ખોખાંની જરૂર પડશે? ☐

આ પ્રકારના સ્વાધ્યાય વિદ્યાર્થીઓને ગુણાકાર તથા ભાગાકારની સંકલ્પનાને સંબંધિત પ્રશ્નોનું નિર્માણ તેમજ સમજવામાં મદદ કરશે.

(4) એક પુસ્તકની કિંમત 47 રૂપિયા છે. સોનુ 23 પુસ્તકો ખરીદે છે.

(a) તેની પાસે કેટલા રૂપિયા છે?

(b) તેણે પુસ્તકો પેટે કેટલા રૂપિયા ચૂકવ્યા હશે?

(c) 47 પુસ્તકોની કિંમત કેટલી થાય?

હરિશરણની ઉલટ-તપાસ

હરિશરણ રૂપિયા 2456 ને તેના ચાર પુત્રો વચ્ચે વહેંચવા ઈચ્છે છે. તે તેના મોટા પુત્રને દરેકને ભાગે કેટલી રકમ આવશે તે જણાવવા કહે છે.

પિતાજી, અમને દરેકને
 $2456 \div 4 = 614$ રૂપિયા મળશે

જ્યારે હરિશરણે દરેક પુત્રને 624 રૂપિયા આપવાનું શરૂ કર્યું, તો તેની પાસે સૌથી નાના પુત્રને આપવા માટે ઓછા રૂપિયા વધ્યા.

આ બતાવે છે કે તે
ગણતરીમાં ક્યાંક
ભૂલ કરી છે. ચાલ,
મને જોવા દે.

હરિશરણે 624 ને 4 સાથે ગુણ્યા. તેને જવાબ
2496 રૂપિયા મળ્યો.

હં! આ બતાવે છે કે તે
ભાગાકાર ખોટો કર્યો હતો.

તેના પુત્રએ ફરીથી ભાગાકાર કર્યો. $2456 \div 4 = 614$

તેના પિતાજીને કહેતાં પહેલાં તેણે ફરી એક વખત તપાસી લીધું.

$$614 \times 4 = 2456$$

હવે, તે સાચું છે. દરેકને 614 રૂપિયા મળશે.

મહાવરો

(1) નીચે આપેલા ભાગાકાર કરો. તમારા પરિણામને ગુણાકાર દ્વારા તપાસો.

(a) $438 \div 9$

(d) $900 \div 10$

(b) $3480 \div 12$

(e) $678 \div 6$

(c) $450 \div 7$

(f) $2475 \div 11$

(2) નીચેના દાખલા ગણો અને તેની નીચે આપેલા કોષ્ટકમાં તમારા જવાબને રંગો. તમે શું શોધ્યું તે જુઓ.

21×16

15×7

93×2

17×5

10×10

26×26

77×10

50×10

11×11

59×7

31×19

85×30

64×42

$3200 \div 40$

19×3

$248 \div 8$

$432 \div 18$

$729 \div 9$

$825 \div 5$

$221 \div 13$

$576 \div 12$

$288 \div 4$

$869 \div 11$

$847 \div 7$

$981 \div 3$

$475 \div 19$

R7Z7G5

545	110	434	642	709	623	919	341	12	168
984	16	561	608	236	413	529	62	259	905
709	907	367	632	336	121	492	178	431	25
166	806	584	186	100	589	72	717	248	676
624	82	105	24	165	17	85	770	327	500
247	997	485	2688	81	80	48	901	126	121
742	427	756	531	79	2550	347	1001	314	57
945	1000	687	854	1200	31	124	3126	918	53
109	799	845	1999	864	955	123	1234	678	56
549	459	614	1864	834	559	900	1111	268	171